

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد خلخال

بیداری اسلامی و صدور انقلاب اسلامی از دیدگاه امام خمینی (ره)

مؤلف:

مهدی صدیقی

سرشناسه

: صدیقی، مهدی، ۱۳۵۴ -

عنوان قراردادی

: صحیفه نور، برگزیده، شرح

عنوان و نام پدیدآور

: بیداری اسلامی و صدور انقلاب اسلامی از دیدگاه امام خمینی (ره) / مولف مهدی صدیقی

مشخصات نشر

: گروگان: انتشارات نوروزی، ۱۳۹۲

مشخصات ظاهری

: ق، ۱۰۲ ص؛ س.م. ۵/۱۴×۵/۲۱

شابک

: 978-964-151-918-8

وضعیت فهرست نویسی : فیا

موضوع

: خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸

: پیام ها و سخنرانی ها - دیدگاه درباره اصلاح طلبی در اسلام - نقد و تفسیر

موضوع

: بهار عربی، ۲۰۱۰ م -

موضوع

: اسلام -- تجدید حیات فکری -- تاریخ -- قرن ۲۰ م

موضوع

: ایران - تاریخ - جنبش ها و قیام ها - انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ -- تاثیر بر کشورهای اسلامی

شناسه افزوده

: خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸ . صحیفه

نور، شرح

رده بندی کنگره

: ۱۳۹۲ ص ۳/۱۵۷۲/۴ DSR

رده بندی دیوبی

: ۰۸۳۰۸/۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی

: ۳۳۷۳۴۲۵

نام اثر: بیداری اسلامی و صدور انقلاب اسلامی از دیدگاه امام خمینی (ره)

نام مؤلف: مهدی صدیقی

مشخصات ظاهری: ۱۰۲ ص

نوبت چاپ: اول/ ۱۳۹۴

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۵۱-۹۱۸-۸

شمارگان: ۴۰۰ جلد

چاپ و نشر: نوروزی / گروگان ۰۱۷۳۲۲۴۲۲۵۸

قیمت: ۷۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۱	چکیده
۳	پیشگفتار
۴	مقدمه

فصل اول

۱۰	۱-۱- بیان مسأله
۱۳	۱-۲- اهمیت و ضرورت پژوهش
۱۶	۱-۳- اهداف پژوهش
۱۶	۱-۳-۱- هدف کلی
۱۶	۱-۳-۲- اهداف جزئی
۱۷	۱-۴- سؤالات پژوهش
۱۷	۱-۴-۱- سؤال کلی پژوهش
۱۷	۱-۴-۲- سؤالات فرعی پژوهش

فصل دوم: پیشینه و ادبیات نظری تحقیق

۲۰	۲-۱- مقدمه
۲۰	۲-۲- پیشینه تحقیق
۲۶	۲-۳- مبانی نظری تحقیق
۲۶	۲-۳-۱- نظر متفکران غربی
۲۶	۲-۳-۲- افلاطون
۲۷	۲-۳-۳- ارسطو
۲۸	۲-۳-۴- کنت

- ۲۸..... ۲-۳-۱-۴- اسپنسر
- ۲۹..... ۲-۳-۱-۵- پارسونز
- ۲۹..... ۲-۳-۱-۶- کارل مارکس
- ۳۱..... ۲-۳-۱-۷- امیل دورکهایم و رابرت مرتون
- ۳۳..... ۲-۳-۱-۸- جانسون
- ۳۶..... ۲-۳-۱-۹- اسملسر
- ۳۷..... ۲-۳-۱-۱۰- رابرت گار
- ۳۷..... ۲-۳-۱-۱۱- دیویس
- ۳۸..... ۲-۳-۱-۱۲- سوروکی
- ۳۹..... ۲-۳-۱-۱۳- دارندورف
- ۴۱..... ۲-۳-۱-۱۴- هانتینگتون
- ۴۲..... ۲-۳-۱-۱۵- سکاچ بل
- ۴۴..... ۲-۳-۱-۱۶- دوتوکویل
- ۴۶..... ۲-۳-۱-۱۷- ماکس وبر
- ۴۸..... ۲-۳-۱-۱۸- نظریه معنویت گرایانه میشل فوکو
- ۵۰..... ۲-۳-۱-۱۹- لیلی عشقی (فیلسوف ایرانی انجمن بین‌المللی فلسفه فرانسه)
- ۵۱..... ۲-۳-۲- نظریه متفکران دینی پیرامون انقلاب
- ۵۱..... ۲-۳-۱-۲- امام خمینی (ره)
- ۵۱..... ۲-۳-۱-۱- انقلاب اسلامی
- ۵۲..... ۲-۳-۱-۲- هدف نهایی انقلاب
- ۵۳..... ۲-۳-۱-۳- هدف از انقلاب حاکم کردن توحید در جهان
- ۵۳..... ۲-۳-۱-۴- هدف از انقلاب حاکم کردن عدالت
- ۵۴..... ۲-۳-۲- ابونصر فارابی

۵۴	۳-۲-۳-۲- ابن خلدون.....
۵۴	۴-۲-۳-۲- شهید مرتضی مطهری.....
۵۴	۵-۲-۳-۲- شهید آیت‌الله سید محمدباقر صدر.....
۵۶	۴-۲- چهارچوب نظری تحقیق.....

فصل سوم: روش تحقیق

۶۴	۱-۳- روش بررسی.....
۶۴	۲-۳- جامعه آماری پژوهش.....
۶۴	۳-۳- حجم نمونه.....
۶۴	۴-۳- واحدهای تحلیل محتوا.....
۶۵	۵-۳- کدهای تحلیل.....
۶۷	۶-۳- ابزار گردآوری داده‌های پژوهش.....
۶۸	۷-۳- تعاریف مفاهیم اساسی پژوهش.....
۶۸	۱-۷-۳- تعریف انقلاب.....
۶۸	۲-۷-۳- انقلاب اسلامی ایران.....
۶۸	۱-۲-۷-۳- تعریف امام خمینی (ره).....
۶۹	۲-۲-۷-۳- تعریف حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی).....
۶۹	۳-۲-۷-۳- دیدگاه آیت‌اله مطهری.....
۶۹	۳-۷-۳- معنا و مفهوم صدور انقلاب.....
۷۰	۱-۳-۷-۳- آگاهی بخشی.....
۷۱	۲-۳-۷-۳- رهایی بخشی.....
۷۲	۳-۳-۷-۳- انقلاب مستمر.....
۷۴	۴-۳-۷-۳- تبیین و ترویج انقلاب (صدور فرهنگی).....

- ۷۴..... ۳-۷-۴- صدور قهرآمیز.....
- ۷۵..... ۳-۷-۵- صدور مسالمت آمیز.....
- ۷۶..... ۳-۷-۶- بیداری اسلامی.....
- ۷۷..... ۳-۷-۶-۱- الهام گیری از قرآن کریم در بیداری اسلامی.....
- ۸۰..... ۳-۷-۶-۲- الگوی حضرت امام در صدور انقلاب اسلامی و بیداری اسلامی.....
- ۸۱..... ۳-۷-۷- تبلیغات.....
- ۸۲..... ۳-۷-۸- حمایت از جنبش‌ها.....
- ۸۲..... ۳-۷-۹- دیپلماسی عمومی.....
- ۸۳..... ۳-۸- روایی.....
- ۸۳..... ۳-۹- پایایی.....

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل

- ۸۶..... ۴-۱- یافته‌های تحقیق.....
- ۸۶..... ۴-۱-۱- مفهوم صدور انقلاب در صحیفه حضرت امام خمینی (ره).....
- ۸۷..... ۴-۱-۲- الگوهای صدور انقلاب در صحیفه حضرت امام خمینی (ره).....
- ۸۷..... ۴-۱-۲-۱- صدور مسالمت آمیز انقلاب.....
- ۸۸..... ۴-۱-۲-۲- صدور قهرآمیز در صحیفه حضرت امام خمینی (ره).....
- ۸۹..... ۴-۱-۳- روش‌های صدور انقلاب در صحیفه حضرت امام خمینی (ره).....
- ۸۹..... ۴-۱-۴- بیداری اسلامی (میزان تحقق صدور انقلاب اسلامی) در صحیفه حضرت امام خمینی (ره).....
- ۹۰..... ۴-۱-۵- عوامل بیداری اسلامی در صحیفه حضرت امام خمینی (ره).....
- ۹۱..... ۴-۱-۵- عوامل بیداری اسلامی در صحیفه حضرت امام خمینی (ره).....

فصل پنجم: نتیجه گیری

۹۴	۱-۵- نتیجه گیری
۹۶	۲-۵- پیشنهادات
۹۸	۳-۵- محدودیت های پژوهش
۹۸	حسن ختام
۹۹	فهرست منابع

چکیده

انقلاب اسلامی در فرایند استقرار خود مراحل را پشت سر گذاشته است. یکی از این مراحل و پی آمد مهم آن تأثیر آن بر کشورهای اسلامی منطقه و آشنایی مسلمانان و مستضعفان جهان تحت راهبرد «سیاست صدور انقلاب» بود. هر انقلابی بعد از به ثمر رسیدن تأثیراتی بر محیط پیرامون خود می گذارد و در پی معرفی دستاوردهای خود به دیگران می باشد، صدور انقلاب محدود و منحصر به انقلاب اسلامی نبوده، انقلاب فرانسه و روسیه الهام بخش انقلاب های بعدی بوده است. از دید صاحب نظران و سیاستمداران، کانون تحركات و قیام های منطقه خاورمیانه، انقلاب اسلامی و پرچمدار آن حضرت امام خمینی (ره) می باشد. لذا بازشناسی، تفسیر و تحلیل اندیشه های حضرت امام خمینی (ره) در تحلیل اهداف انقلاب اسلامی خصوصاً صدور آن ضروری است. شایسته است با غور در بیانات، سخنرانی ها، پیام ها، نامه ها که در مجموعه ۲۲ جلدی صحیفه آن حضرت جمع آوری شده است دیدگاه های ایشان در خصوص صدور انقلاب و اهداف آن که بیداری اسلامی است جمع آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. پژوهش حاضر، در پنج فصل به تحلیل محتوای صحیفه امام خمینی (ره) با موضوع بیداری اسلامی و صدور انقلاب می پردازد. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که صدور انقلاب اسلامی از دیدگاه حضرت امام خمینی (ره) بیشتر به معنای صدور اسلام راستین و ایجاد حکومت جهانی اسلام و هموار کردن راه برای ظهور حضرت ولیعصر (عج)، با الگوی مسالمت آمیز و نه قهرآمیز توسط زائران ایرانی و وزارتخانه ها و سفارتخانه ها می باشد. که این مسأله بیشتر با اتکال به خداوند متعال و با قول و عمل اسلامی، حفظ وحدت و دوری از تفرقه

امکان پذیر است. بیداری در برخی کشورها تحقق یافته و در برخی نیز در حال وقوع است. و بیداری کشورهای تحت سلطه استعمار و استبداد جزو آرمان‌های آن حضرت بوده است.

کلید واژه‌ها: بیداری اسلامی، صدور انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی (ره)، تحلیل محتوا، صحیفه.

پیشگفتار

بعد از وقوع بیداری اسلامی در منطقه خاورمیانه که صاحب‌نظران سرمنشأ آن را انقلاب اسلامی ایران می‌دانند، همواره این سوال در ذهن مطرح بود حضرت امام خمینی (ره) به عنوان ایدئولوگ انقلاب اسلامی و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران چه دیدگاهی نسبت به بیداری اسلامی و صدور انقلاب اسلامی دارد. لذا تصمیم گرفتم موضوع پایان نامه کارشناسی ارشد خود را «تحلیل محتوای صحیفه حضرت امام خمینی (ره) با محوریت بیداری اسلامی و صدور انقلاب اسلامی» انتخاب کنم تا با مراجعه به بیانات، سخنرانی‌ها، پیام‌ها، نامه‌ها که در مجموعه ۲۲ جلدی صحیفه آن حضرت جمع‌آوری شده است دیدگاه‌های ایشان در خصوص صدور انقلاب و اهداف آن که بیداری اسلامی است جمع‌آوری و مورد تجزیه و تحلیل قراردهم تا پاسخ سوالاتم را دریافت کنم. در جلسه دفاعیه به پیشنهاد معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلیفان جناب آقای دکتر محمدرضا شادمنان پایان نامه فوق را به صورت کتاب با عنوان بیداری اسلامی و صدور انقلاب اسلامی از دیدگاه حضرت امام خمینی (ره) آماده و چاپ کردم تا سهمی هر چند کوچک در ترویج اندیشه‌های آن حضرت در زمینه موضوع فوق داشته باشم. با کمال افتخار منتظر نقطه نظرات صاحب‌نظران و محققان جهت رفع اشکالات احتمالی در چاپ‌های بعدی هستم.

والعاقبة للمتقين

مهدی صدیقی

مقدمه

مطالعه انقلاب‌های سیاسی و اجتماعی از مهم‌ترین حوزه‌های پژوهشی و علوم اجتماعی محسوب می‌شود و از آنجا که انقلاب‌ها به ندرت رخ می‌دهند و وقوع آن‌ها زمینه مناسبی برای انجام تحقیقات علمی، طرح و آزمون فرضیه‌ها، آزمون تجربی نظریه‌های موجود و ارائه نظریه‌های جدید به وجود می‌آورد. تا چند دهه پیش توجه نظریه پردازان انقلاب معطوف به مطالعه انقلاب‌های کبیر فرانسه، روسیه و چین بود اما در دهه‌های اخیر و به‌ویژه از اواخر دهه ۱۹۷۰ میلادی به بعد و با پیروزی انقلاب اسلامی مطالعات در خصوص انقلاب‌ها نیز عمق و گسترش بیشتری پیدا کرد. خیزش گسترده مردمی در سال ۱۳۵۷ که به شکل‌گیری انقلاب اسلامی در ایران و تشکیل جمهوری اسلامی منجر شد، به کانون توجه بسیاری از دانش‌پژوهان و اندیشمندان علوم اجتماعی و علوم سیاسی تبدیل گردید.

اصولاً انقلاب‌ها در شرایطی رخ می‌دهند که آرمان توده‌ها در معرض مخاطره قرار گرفته و رژیم حاکم، حاضر و قادر به درک خواست‌های مردم نباشد. و پس از پیروزی مسأله صدور تجارب انقلاب به کشورهای پیرامون و کل جامعه جهانی موضوعیت می‌یابد؛ بنابراین نظام‌های انقلابی با مسأله صدور انقلاب در عرصه دیپلماسی مواجه هستند. انقلابیون با انتقاد از دیپلماسی سنتی و مخفی رژیم‌های استبدادی، روشی جدید برای پیگیری روابط خارجی اعلام می‌کنند: «روابط با ملت‌ها تا روابط با دولت‌ها» (فلاح‌نژاد، ۱۳۸۴: ۴۰). به نقل از فرید هالیدی).

با توجه به توضیحات فوق، انقلاب اسلامی ایران نیز پس از ساقط کردن رژیم محمدرضا پهلوی، به دلیل مشخصه‌های عمیق آرمانی آن، موضوع صدور انقلاب یکی از اهدافی بود که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، توسط رهبران انقلاب اسلامی مطرح شد. معمولاً رهبران انقلابی، ارزش‌ها و اصول انقلاب خود را برای تمامی انسان‌ها تلقی می‌کنند و برای گسترش و صدور آن به ملل دیگر تلاش می‌کنند (فلاح‌نژاد، ۱۳۸۴: ۴۰، به نقل از مقصود رنجبر).

شایسته است در جهت برخورداری از بینش و نگرش دقیق‌تر در این زمینه، نگاهی هر چند اجمالی به مبحث صدور انقلاب در انقلاب‌های روسیه و فرانسه داشته باشیم.

به گفته «کرین بریتون» صدور انقلاب از طبیعت انقلاب‌ها برمی‌خیزد، انقلاب فرانسه به عنوان یکی از بزرگترین انقلاب‌های جهان با تأکید بر ارزش‌های بنیادین آزادی، برابری و برادری، طبعاً از بعد بین‌المللی قوی و محکمی برخوردار بود. دولت‌های اروپایی انقلاب فرانسه را به مثابه ویروسی قلمداد می‌کردند که اگر فرصت رشد و نمو بیشتری می‌یافت، بقا و موجودیت دولت‌هایشان را با خطر جدی مواجه می‌نمود. از این رو به سختی در مقابل آن واکنش نشان دادند. انقلاب فرانسه علاوه بر این که یک پدیده داخلی و مربوط به کشور فرانسه بود، یک پدیده بین‌المللی هم به شمار می‌رفت. پدیده‌ای که با عبور از مرزهای فرانسه به ناسیونالیسم مفهومی تازه بخشید، چنان که جنگ‌های استقلال یونان، صرب‌ها و آمریکای لاتین تحت تأثیر انقلاب فرانسه شکل گرفت (فلاح‌نژاد، ۱۳۸۴: ۴۲، به نقل از پیتز کال ورت).

انقلاب فرانسه نظم سده‌ی هجدهم جامعه‌ی بین‌المللی اروپایی را تا حدود زیادی دگرگون ساخت و در قاره‌ی آمریکا نیز اثر گذاشت. به این ترتیب که مردمان بخش‌های بزرگی از مستعمرات اسپانیا با استفاده از درگیری این دولت با فرانسه قیام کردند و توانستند استقلال خود را به دست آورند، بنابراین می‌توان چنین گفت که انقلاب فرانسه تحت لوای شعارهایی همچون آزادی خواهی، برابری و مردم‌سالاری با ایجاد تغییر و تحولات گسترده در منطقه و جهان به خارج از مرزهای فرانسه صادر گشت (فلاح‌نژاد، ۱۳۸۴: ۴۳، به نقل از فرید هالیدی).

بعد از انقلاب کمونیستی اکتبر ۱۹۱۷ روسیه نیز، جهان شاهد دعوت جهانی کمونیست‌ها برای مبارزه علیه امپریالیسم جهانی است، چنان که انقلاب مذکور به نبردی ایدئوژیک میان کمونیسم با فاشیسم و کاپیتالیسم انجامید (فلاح‌نژاد، ۱۳۸۴: ۴۴، به نقل سیمون جردن).

برجسته‌ترین نماینده‌ی تفکر صدور انقلاب در انقلاب روسیه «تروتسکی» بود. وی در برابر نظریه‌ی «بنای سوسیالیسم در یک کشور» استالین، معتقد به نظریه‌ی انقلاب دایمی بود (فلاح‌نژاد، ۱۳۸۴: ۴۵، به نقل از ولفگانگ لئونارد).

با وجود این، انقلاب کمونیستی اکتبر ۱۹۱۷ روسیه، به یکی از مهم‌ترین اهداف انقلاب‌ها که ایجاد برابری توأم با رفاه میان انسان‌ها می‌باشد، دست نیافت، بنابراین اگر چه به لحاظ جغرافیایی کمونیست‌ها بر کشورهای زیادی تسلط یافتند، لیکن پس از هفتاد سال، بزرگ‌ترین قدرت کمونیستی جهان یعنی شوروی سابق در سال ۱۹۹۰ فرو پاشید. در مقایسه با انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ روسیه می‌توان

چنین گفت که انقلاب فرانسه دارای تأثیرات پایداری بوده است، چنان که اکثر نظام‌های لیبرالیستی و سرمایه‌داری جهان به نحوی وام‌دار انقلاب فرانسه می‌باشند. انقلاب اسلامی ایران دارای ویژگی‌ها و خصوصیات است که آن را قابل صدور می‌سازد. امکان صدور انقلاب اسلامی به صورت طبیعی یا غیرارادی و به تبع آن ارادی و برنامه‌ریزی شده معلول عناصر و عوامل مختلف ماهوی و موقعیتی است. عناصر و ویژگی‌های ماهوی انقلاب اسلامی که باعث تأثیرگذاری فراسرزمینی و صدور آن می‌شود عبارتند از: بنیادی و بزرگ بودن، فراملی بودن، ایدئولوژی جهان شمول اسلامی و رهبری فرهنگمند و فراملی (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۸۷: ۲؛ خرمشاد، ۱۳۸۰: ۶۸ - ۶۵). رهبری فرهنگمند و فراملی عنصری است که صدور انقلاب اسلامی ایران را امکان‌پذیر می‌کند. تقریباً همه نظریه‌پردازان و تحلیل‌گران بر رهبری امام خمینی (ره) به عنوان یکی از مهمترین عناصر و ارکان انقلاب ایران، اتفاق نظر دارند؛ به طوری که بدون این رهبری، انقلاب اسلامی ایران رخ نمی‌داد. امام خمینی (ره) دارای ویژگی‌های منحصر به فردی است که وی را از رهبران انقلاب‌های بزرگ دیگری مانند انقلاب فرانسه و روسیه متمایز می‌سازد. اما مهم‌ترین خصوصیتی که ارتباط و تأثیر مستقیم بر صدور انقلاب اسلامی دارد، مقام مرجعیت و فقاہت ایشان به عنوان یک مرجع شیعه است. نهاد مرجعیت در تشیع ماهیتی فراملی و فراسرزمینی دارد. به گونه‌ای که شیعیان در کشورهای مختلف از مراجعی که تابع کشور دیگری است تقلید می‌کنند. این امر کاملاً در مورد مرجعیت امام خمینی (ره) صادق بود بسیاری از شیعیان در کشورهای عراق، بحرین و لبنان مقلد ایشان بودند. از این رو این مقام منزلت

روحانی دینی امام خمینی، زمینه امکان تأثیرگذاری آموزه‌ها اندیشه‌های وی در قالب آرمان‌های انقلاب اسلامی را فراهم ساخت (محمدی، ۱۳۷۴: ۱۶۶-۱۵۴).

پژوهش حاضر، در پنج فصل به تحلیل محتوای صحیفه امام خمینی (ره) با موضوع بیداری اسلامی و صدور انقلاب می‌پردازد. فصل اول به طرح مقدمات و کلیات پژوهش می‌پردازد. در این فصل به بیان مسأله پژوهش، ضرورت و اهمیت پژوهش و اهداف پژوهش اشاره شده است. فصل دوم به بررسی منابع و تدوین چهارچوب نظری پژوهش اختصاص دارد. در این فصل به بررسی تنوع‌های مرتبط با جامعه‌شناسی انقلاب، بررسی پژوهش‌های انجام گرفته داخلی و خارجی، پرداخته می‌شود. فصل سوم به مباحث روش‌شناختی و فنی پژوهش می‌پردازد. فصل چهارم به تجزیه و تحلیل شاخص‌های استخراج شده اختصاص دارد و فصل پایانی، به منظور نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها بر اساس یافته‌های پژوهش می‌باشد.